

The Royal College of Pathologists

Pathology: the science behind the cure

Blaenoriaethau Coleg Brenhinol y Patholegwyr Cymru ar gyfer Cymru– etholiadau 2021

Mawrth 2021

Ym mis Mai, bydd pobl Cymru'n ethol eu cynrychiolwyr i Senedd Cymru. Bydd gweithrediaeth newydd yn dod yn gyfrifol am nifer o feysydd datganoledig, yn cynnwys gwasanaethau iechyd.

Mae Coleg Brenhinol y Patholegwyr (RCPath) yn cynnal Cyngorau Rhanbarthol, sy'n cynnwys aelodau arbenigol, ar gyfer y cenhedloedd datganoledig. Mae'r Cyngorau Rhanbarthol hyn yn darparu arweinyddiaeth broffesiynol yn eu gwlad ac yn cyfrannu ar lefel genedlaethol a'r Deyrnas Unedig i gynnal a datblygu gwasanaethau patholeg ac ansawdd y gofal y mae cleifion yn ei dderbyn.

Mae patholegwyr yn feddygon a gwyddonwyr sy'n arbenigwyr mewn salwch a chlefyd. Maent yn defnyddio eu harbenigedd i gefnogi pob agwedd ar ofal iechyd o ddehongli canlyniadau labordy i archwilio meinweoedd a hylifau ar gyfer diagnosis, i dywys triniaeth. Maent yn defnyddio technolegau o'r radd flaenaf i drin cleifion gyda chyflyrau sy'n peryglu eu bywydau. Maent yn chwarae rôl allweddol o ran addysg ac ymchwil, ac yn dyfeisio triniaethau newydd i frwydro heintiau ac afiechydon fel cancer a diabetes.

Mae patholegwyr yn allweddol i ddiagnosis a thriniaeth i wella gofal y claf. Mae gwaith patholegwyr yn cefnogi cleifion trwy gydol eu bywydau. Heb batholegwyr, ni allwn ddeall beth sy'n achosi i glaf fod yn wael. Yn y ddogfen flaenoriaethau hon, rydym yn edrych ar yr heriau allweddol mae patholegwyr yn eu hwynebu ac yn galw ar y weithrediaeth newydd i ddelio â'r meysydd hyn.

Buddsoddi mewn gweithlu i gleifion

- Mae gofal diogel ac effeithiol o ansawdd uchel i gleifion yn ddibynnol ar gael y nifer cywir o staff iechyd medrus yn y llefydd iawn. Nid yw niferoedd staff patholeg wedi cynyddu yn unol â'r galw ac mae rhai gwasanaethau patholeg yn methu recriwtio i swyddi gwag.
- Yn dilyn y chwalfa a achoswyd gan COVID-19, mae gan y Coleg bryderon difrifol dros baratodau i ddelio gyda'r ôl-groniad o salwch nad yw'n gysylltiedig â COVID-19, yn arbennig felly gofal canser, a gyda'r twf cysylltiedig mewn galw am wasanaethau patholeg, yn arbennig felly diagnosis a thriniaeth ar gyfer canser.
- Canfu'r [briff haematoleg RCPATH – Chwefror 2020](#) fod haematolegwyr yn ei chael yn gynyddol anodd i gyflawni gwaith diagnostig allweddol yn y labordy. Mae gan haematolegwyr rôl allweddol o ran diagnosis a gofalu am gleifion gyda chyflyrau fel lewcemia, a chyflyrau genetig fel anaemia cryman-gell, thalasaemia a haemoffilia, gan weithio rhwng y labordy a'r clinig.
- Mae angen brys i fuddsoddi mewn recriwtio staff patholeg, yn arbennig yn ardaloedd mwy gwledig Cymru, i liniaru'r oedi o ran diagnosis. Dylid cynnig ysgogiadau ariannol i hyfforddeion sy'n ymroi i weithio mewn ardaloedd 'anodd recriwtio', nifer ohonynt yn wledig.
- Byddai cyflwyno patholeg ddigidol yn fanteisiol i gleifion mewn ardaloedd gwledig fel Gogledd Cymru, trwy alluogi atgyfeirio achosion yn gyflym rhwng sefydliadau neu ar draws rhwydweithiau patholeg, gan hybu mynediad i gyngor arbenigol a barn ar ddiagnosisau.
- Mae'r Coleg yn croesawu buddsoddiad mewn disgyblaethau meddygol a llawfeddygol. Fodd bynnag, mae pob penodiad ymgynghori newydd yn creu mwy o waith i adrannau patholeg, sy'n gofyn am fuddsoddiad ychwanegol. Mae'r [Llwybr Canser Sengl](#) a gostwng yr oedran ar gyfer sgrinio am ganser y coluddyn wedi creu llawer mwy o samplau i'w profi a dadansoddi. Mae hyn yn gofyn am gynyddu capasiti mewn labordai ac yn creu mwy o alw ar gyfer gwyddonwyr a meddygon ymgynghorol.

Galwad y Coleg ar gyfer y weithrediaeth nesaf:

- Mae'r Coleg yn galw am gynnydd mewn buddsoddiad mewn gwasanaethau patholeg yn arbennig o ran recriwtio a hyfforddi patholegwyr a gwyddonwyr. Mae angen mwy o lefydd wedi eu hariannu i fodloni'r galw cynyddol am ddiagnosiso canser, sydd wedi ei waethygu gan y pandemig COVID-19. Mae labordai arbenigol mewn canolfannau mwy angen buddsoddiad pellach mewn offer arbenigol gyda gwell cludiant ar gyfer samplau i'r labordai arbenigol hyn.
- Cyflog cyfartal – yn 2018 fe lansiom ein [hadroddiad gweithlu histopatholeg](#),¹ yn galw am gyflwyno premiwm cyflog ar gyfer hyfforddeion histopatholeg newydd. Mae'r premiwm wedi ei weithredu yn Lloegr. Rydym yn galw am i'r premiwm recriwtio a dargadw gael ei ymestyn i hyfforddeion histopatholeg arbenigol yng Nghymru.

Mae'r anghysondeb cyflog yn tanseilio dargadw staff allweddol, sy'n symud ardal wedi ennill profiad yng Nghymru. Er enghraifft, gallai hyfforddai fyw yng Nghaerdydd ond cyflawni hyfforddiant arbenigol 40 milltir i ffwrdd ym Mryste am gyflog uwch. Mae hyfforddeion yn dueddol o lenwi swyddi ymgynghori yn y rhanbarth ble maent yn hyfforddi, felly mae hyn yn

niweidiol iawn yn y tymor hwy yn ogystal â'r tymor byr. Rydym wedi codi'r mater hwn gydag aelodau'r Senedd yn ystod y pum mlynedd diwethaf ac yn dal heb dderbyn ymroddiad i newid y polisi. Mae angen rhoi sylw ar frys i'r mater hwn.

- Mae'r argyfwng COVID-19 wedi amlygu problemau oedd eisoes yn wynebu ardaloedd gwledig yng Nghymru. Dywed ein haelodau wrthym fod hyn yn golygu y bydd cleifion yn aros yn hirach am ddiagnosis yn yr ardaloedd hyn. Gall fod yn anodd recriwtio a dargadw meddygon a nyrsys sy'n barod i weithio mewn ysbytai llai, sy'n golygu bod byrddau iechyd yn fwy dibynnol ar staff asiantaeth i lenwi bylchau yn yr amserlenni. Mae hyn yn cael effaith ddilynol ar ofal y claf, gyda chleifion yn teithio pellter mawr.
- Mae'r [Llwybr Canser Sengl](#) yn cael ei roi ar waith i wella deilliannau ac i ddarparu gwell profiad i gleifion. Mae arloesiadau fel hyn a phenodi nifer gynyddol o feddygon ymgynghorol mewn disgyblaethau eraill yn gofyn am fuddsoddiad cyfochrog mewn patholeg ac mae'r Coleg yn galw am gyfraniad cymesur i fuddsoddi mewn staff patholeg newydd ar gyfer pob penodiad ymgynghorol newydd mewn disgyblaethau eraill.

TG a seilwaith i wella gofal y claf

- Mae patholegwyr angen TG ar gyfer eu gwaith o ddydd i ddydd, yn cynnwys systemau gwybodaeth labordy swyddogaethol, cymorth adnabod llais, cofnodion electronig i gleifion a meddalwedd gweithio o bell ar gyfer timau amlddisgyblaethol. Rydym yn cymeradwyo'r fenter gyfredol i gyfnewid y System Rheoli Gwybodaeth Labordy sydd bellach wedi dyddio, ond mae caledwedd TG ategol mewn labordai a lleoliadau clinigol yn dal i fod yn brin o bŵer ac yn araf.
- Bydd patholeg ddigidol – casglu, rheoli, rhannu a dehongli gwybodaeth patholeg mewn amgylchedd digidol – yn gwella gofal y claf ac yn cefnogi'r gweithlu patholeg trwy wneud diagnosio a monitro clefydau yn llawer mwy effeithiol. Bydd yn sicrhau mynediad cyflymach a haws i farn a chynghor arbenigol, ag achosion yn cael eu hatgyfeirio'r gyflym rhwng rhwydweithiau patholeg neu rhwng sefydliadau.

Galwad y Coleg ar gyfer y weithrediaeth nesaf:

- Mae angen buddsoddiad pellach mewn cyfalaf i gyflwyno patholeg ddigidol yn llawn er mwyn i staff allu gweithio'n fwy effeithiol a hyblyg. Mae angen cwblhau'r newid i batholeg ddigidol a dilyn hyn gyda'r seilwaith priodol. Rhaid cael buddsoddiad cyfalaf mewn gwella'r adnodd TG yn genedlaethol ac ar ddesgiau clinigol unigol.

Gwella iechyd cyhoeddus a therfynu anghydraddoldeb iechyd

- Mae rhaglenni sgrinio iechyd yn allweddol i ganfod a oes risg uwch i bobl o gael problem iechyd, er mwyn gallu cynnig triniaeth yn gynnar neu ddarparu gwybodaeth i'w helpu i wneud penderfyniadau gwybodus.

- Mae annhegwch o ran cyfranogiad mewn sgrinio wedi ei weld ar draws Cymru, gyda chyfranogiad yn yr holl raglenni sgrinio oedolion yn lleihau wrth i amddifadedd gynyddu. Er enghraifft, yn ôl [Iechyd Cyhoeddus Cymru](#), yn 2018–2019 fe ostyngodd y nifer yn derbyn sgrinio'r fron ychydig o 0.3%.²
- Mae problemau recriwtio mewn rhai disgyblaethau diagnostig allweddol, fel patholeg, yn cyfyngu ar gapasiti sy'n effeithio ar amseroldeb rhaglenni.

Galwad y Coleg ar gyfer y weithrediaeth nesaf:

- Rhaid blaenoriaethu mynediad cyfartal i sgrinio. Dywed ein haelodau wrthym fod angen i leihau anghydraddoldebau, yn arbennig mewn grwpiau statws economaidd-gymdeithasol is neu grwpiau risg uwch, e.e. menywod digartref. Mae problemau trafndiaeth, problemau tloidi ac mae poblogaethau hŷn yn wynebu anawsterau penodol mewn ardaloedd gwledig. Dylai cyfathrebu fod mewn iaith hawdd ei deall ag esboniadau syml o beth sydd dan sylw. Byddai hyn yn helpu rhesymoli'r gweithdrefnau.

COVID-19 a gwasanaethau patholeg

- Mae'r pwysau ar y gweithlu wedi'u gwaethygu gan y pandemig. Gwelwyd lleihad yn y nifer o gleifion yn gofyn am gymorth gyda symptomau cyffredinol, yn cynnwys dirywiad mawr mewn atgyfeiriadau o ofal sylfaenol ac oedi sylweddol o ran diagnosio oherwydd amhariad ar rai gwasanaethau. Rhagwelodd astudiaeth ddiweddar yn y Deyrnas Unedig y bydd oedi o ran diagnosio oherwydd y pandemig COVID-19 ar gyfer pedwar math o ganser cyffredin (canser y fron, coluddyn, ysgyfaint a'r oesoffagws) yn arwain at tua 3,500 o farwolaethau canser y gellid eu hosgoi, sy'n cyfateb i gollu 60,000 o flynyddoedd o fywyd, gan adlewyrchu proffil oed iau nifer o gleifion canser.³
- Mae nifer o ysbytai cyffredinol wedi methu llenwi swyddi microbioleg yn ystod y blynyddoedd diwethaf, ac fe deimlir y pwysau ar y gweithlu yn ddwys. Mae hyn yn bwysig gan fod yr aelodau hyn yn gweithio ar reoli heintiau a phrofion diagnostig, yn cynnwys ar gyfer COVID-19. Trwy gydol y pandemig COVID-19, mae aelodau ein tîm microbioleg, firoleg a rheoli heintiau wedi parhau i gefnogi cleifion, y cyhoedd ac aelodau'r Coleg. Nid dyma fydd ein pandemig olaf – byddwn angen capasiti parhaus ar gyfer digwyddiadau mawr ac achosion o glefyd.
- Mae'r pandemig COVID-19 wedi datgelu pwysigrwydd allweddol rheoli haint, sy'n aml ddim yn cael sylw o gymharu â chanser a chlefyd cardiofasgwlaidd. Mae hefyd yn allweddol cael stiwardiaeth o gyffuriau gwrthfotig, ac arweiniad clir ar frechu ac atal clefydau. Mae'r Coleg mewn safle delfrydol i gyfrannu i hyn, fel y gwelwyd yn y flwyddyn ddiwethaf.

Galwad y Coleg ar gyfer y weithrediaeth nesaf:

- Galwa'r Coleg am roi cyfrifoldeb penodol i weinidog yn y Senedd ar gyfer heintiau, ymwrthedd gwrthficrobaidd a stiwardiaeth ar gyfer atal clefydau heintus.

Cyfeiriadau

1. Coleg Brenhinol y Radiolegwyr. *Meeting pathology demand: Histopathology workforce census*. 2018. Ar gael ar: <https://www.rcpath.org/discover-pathology/news/college-report-finds-severe-staff-shortages-across-services-vital-to-cancer-diagnosis.html>
2. Iechyd Cyhoeddus Cymru. *Adroddiad Blynyddol Cymru Gyfan Yr Adran Sgrinio, Iechyd Cyhoeddus Cymru 2018–19*. 2020. Ar gael ar: <https://icc.gig.cymru/files/adroddiadau-adran-sgrinio/adroddiad-blynyddol-adran-sgrinio-ionawr-2020//>
3. Maringe C, Spicer J, Morris M, Purushotham A, Nolte E, Sullivan R *et al*. The impact of the COVID-19 pandemic on cancer deaths due to delays in diagnosis in England, UK: a national, population-based, modelling study. *The Lancet Oncology*. 2020;21(8):1023-1034.

Manylion cyswllt

Cafodd y ddogfen hon ei llunio gan Dr Jonathan Kell, Cadeirydd Cyngor Rhanbarthol Cymru, a Janine Aldridge, Swyddog Materion Cyhoeddus.

E: jonathan.kell@rcpath.org a janine.aldridge@rcpath.org

Ff: 020 7451 6769

Ynghylch Coleg Brenhinol y Patholegwyr

Mae Coleg Brenhinol y Patholegwyr yn sefydliad aelodaeth proffesiynol gyda dros 11,000 o gymrodorion, aelodau cyswllt a hyfforddeion. Rydym yn ymroddedig i osod a chynnal safonau proffesiynol a hyrwyddo rhagoriaeth mewn dysgu ac arfer patholeg er lles cleifion.

Mae ein haelodau yn cynnwys patholegwyr gyda chymhwyster meddygol a milfeddygol a gwyddonwyr clinigol mewn 17 arbenigedd gwahanol, yn cynnwys patholeg gellol, haematoleg, biocemeg glinigol, microbioleg feddygol a phatholeg filfeddygol.

Gweithia'r Coleg gyda phatholegwyr ar bob cam o'u gyrfa. Rydyn ni'n gosod cwricwla, trefnu hyfforddiant a chynnal arholiadau, cyhoeddi canllawiau clinigol ac argymhellion arferion gorau, ac yn darparu datblygiad proffesiynol parhaus. Rydym yn cynnwys amrediad eang o randdeiliaid i wella ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o batholeg a'i rôl allweddol yng ngofal iechyd pawb. Gan weithio gydag aelodau, rydyn ni'n cynnal rhaglenni i ysbrydoli'r genhedlaeth nesaf i astudio gwyddoniaeth ac ymuno â'r proffesiwn.

